

بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و خیانت زناشویی؛ مورد پژوهش: دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان بروجرد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۲

کد مقاله: ۳۰۹۵۷

بهاره کریمی زند^{۱*}، رضا بهنودفر^۲

چکیده

هدف پژوهش، بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با خیانت زناشویی بود. این تحقیق به لحاظ هدف کاربردی و از نظر اجرا جزء تحقیقات پیمایشی است. جامعه آماری متشکل از دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان بروجرد بود، که ۳۱۴ نفر از آنها به صورت هدفمند جهت نمونه پژوهش انتخاب شدند. جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق‌ساخته میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و پرسشنامه خیانت زناشویی کریمی و همکاران (۱۳۹۶)، و جهت بررسی اعتبار و پایایی پرسشنامه از اعتبار محتوایی و آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با خیانت زناشویی و تمامی ابعاد آن (مشروعیت‌بخشی به خیانت، اغوا شدن در جهت خیانت، عادی‌سازی مقوله خیانت، تمایلات جنسی مرتبط با خیانت، زمینه اجتماعی و هیجان-خواهی مؤثر بر خیانت) رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد ($p < 0.05$). ۱۸ درصد از واریانس متغیر خیانت زناشویی توسط متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تبیین شد و واریانس بُعد «هیجان‌خواهی مؤثر بر خیانت» بیشتر از دیگر ابعاد مورد تبیین قرار گرفت. دانشجویان از شبکه اجتماعی تلگرام بیشتر از دیگر شبکه‌ها استفاده کردند و در رتبه‌های بعدی واتساپ و اینستاگرام قرار داشتند.

واژگان کلیدی: خیانت زناشویی، شبکه‌های اجتماعی مجازی، تمایلات جنسی، اغوا شدن در خیانت، عادی‌سازی خیانت.

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد، بروجرد، ایران. (نویسنده مسئول)
karimizandbahareh@gmail.com :

۲- دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد، بروجرد، ایران.

خانواده، به عنوان واحد اجتماعی، کانون تکامل، التیام و شفادهنگی است که هم بستر شکوفایی و هم بستر فروپاشی روابط میان اعضایش می‌باشد (شعاع کاظمی و صافی، ۱۳۸۹). خانواده یکی از مهم‌ترین نهادهای جامعه است، که سالم بودن آن تضمین‌کننده جامعه‌ای سالم است؛ اما با وجود یا با ورود مجدد گرفتار آسیب‌های جدی شده است. از جمله این آسیب‌ها می‌توان به تعارضات زناشویی، طلاق (عاطفی، جنسی یا رسمی)، خیانت بین زوجین و ... اشاره کرد. خیانت زناشویی به معنای نقض تعهد رابطه‌ی بین زن و شوهر است که منجر به شکل‌گیری درجات متفاوتی از ارتباط عاطفی و بدنی با فردی خارج از رابطه‌ی زوجین می‌گردد (مدرسی و همکاران، ۱۳۹۳). بی‌وفایی زناشویی پدیده‌ای است که اغلب به خاطر برطرف شدن نیازهای عاطفی فرد از طریق روابط خارج از حیطه زناشویی به وقوع می‌پیوندد (هارلی و ویلارد^۱، ۲۰۰۶). براساس نظر استیگلیتز^۲ و همکاران (۲۰۱۲) خیانت زناشویی شامل خیانت عاطفی (به این صورت که یکی از زوجین مسائل عاطفی خود را قبل از اینکه با همسرش در میان بگذارد، با فردی خارج از خانواده مطرح و از او طلب حمایت عاطفی می‌کند یا با او گفتگوی صمیمانه دارد)، خیانت جنسی (ارتباط جنسی کامل هر یک از زوجین با جنس مخالفی که غریبه باشد) و خیانت مرکب (ترکیبی از خیانت عاطفی و جنسی باهم) است که با فردی غریبه و خارج از چارچوب خانواده و حیطه زناشویی زوجین انجام می‌شود. نوروزی و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه خود به بُعد خیانت جسمی نیز اشاره کرده‌اند و آن را تماس جسمی و بدنی (لمس نقاط و اعضاء جنسی بدن) با فردی غیر از همسر دانسته‌اند.

در سال ۱۹۹۲، مرکز پژوهش افکار عمومی ملی در دانشگاه شیکاگو، مطالعه‌ای در ایالات متحده آمریکا انجام داد و به این نتیجه رسید که حدود ۲۵٪ از مردان و ۱۵٪ از زنان متأهل حداقل یک مورد رابطه نامشروع را در طول زندگی زناشویی خود گزارش کرده بودند (لانگر و همکاران^۳، ۱۹۹۶). و طبق پژوهش جنیفریو^۴ (۲۰۰۹)، بین ۲۱ تا ۷۰ درصد زنان و ۲۶ تا ۷۵ درصد مردان در ایالت متحده آمریکا، حداقل یک بار در طول زندگی زناشویی به روابط خارج از ازدواج روی می‌آورند. همچنین براساس آمار سال ۲۰۱۴، ۴۱ درصد از زوجین آمریکایی (هر دو یا یکی از آنها) اقدام به خیانت عاطفی یا جسمی کرده‌اند (خیاط و همکاران، ۱۳۹۷: ۸۹). براساس مطالعات، عوامل بیشماری بر خیانت زناشویی تأثیرگذارند. نیومن^۵ (۲۰۰۸) در مطالعه خود، مهمترین دلایل اقدام به خیانت را شامل مشکلات عاطفی (۴۸٪)، نارضایتی عاطفی و جنسی (۳۳٪)، نارضایتی جنسی تنها (۸٪) و عوامل دیگر (۱۲٪) دانسته است. در دیگر مطالعات، می‌توان به بدگمانی نسبت به همسر، نارضایتی عاطفی و جنسی، گرایش‌های دینی، ویژگی‌های شخصیتی، انتقام از همسر، سطح درآمد و تحصیلات، استفاده از اینترنت و رسانه، بلوغ اجتماعی و قدرت اشاره کرد (پیرساقی و همکاران، ۱۳۹۷؛ جهاندارلاشکی و همکاران، ۱۳۹۹). از جمله عواملی که ممکن است بر خیانت بین زوجین اثرگذار باشد و در این پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است.

در عصر کنونی، شبکه‌های اجتماعی مجازی^۶ نقشی اساسی در بین افراد جامعه دارند و منشاء تغییرات مهمی در زندگی آنها شده‌اند و با پرتاب نمودن ما در بین مردمی که مرز سرزمینی مشترکی با ما ندارند و ممکن است حتی با زبان ما صحبت نکنند، جهان‌بینی جدیدی را برای ما فراهم کرده‌اند. قدرت شبکه‌های اجتماعی در شرایط کنونی دنیای امروز را می‌توان به یک «انفجار ارتباطی» تشبیه کرد که باعث شده ارتباط وسیعی را میان افراد و شهروندان ایجاد کند که در دنیای واقعی، با این وسعت امکان‌پذیر نبود (افراسیابی، ۱۳۹۳: ۳). به اعتقاد اغلب اندیشمندان، وجود شبکه‌های نوین ارتباطی، منجر به تحولاتی عظیم در معادلات اجتماعی شده است؛ به این صورت که، فرصت تجارب جدیدی از ارتباطات اجتماعی را به افراد داده است که در آن، حضور اجتماعی به معنای واقعی وجود ندارد، بلکه افراد به صورت مجازی دور یکدیگر جمع می‌شوند (مولایی، ۱۳۸۹). براساس تحلیل‌های جامعه‌شناختی با ورود شبکه‌های اجتماعی مجازی به زندگی، حوزه‌های فردی، اجتماعی و خانوادگی دچار تحولات اساسی شده‌اند (فریبرز و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱۸). در عصر حاضر، فضای مجازی بسیاری از کارکردهای خانواده را مختل نموده است (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۴۶). به این صورت که استفاده هر روزه از شبکه‌های مجازی، فضای روانی و ارتباطی درون خانواده را خدشه‌دار کرده و اعضای خانواده را به سمت تضعیف تعامل عاطفی و سازنده سوق داده است (فریبرز و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۱۹). شبکه‌های اجتماعی مجازی؛ زندگی، رفتار و افکار کاربران را متأثر کرده و در نتیجه اعضای خانواده به جای برقراری ارتباط با همدیگر با ابزارهای الکترونیکی ارتباط برقرار می‌کنند؛ ارتباطی که فاقد بار عاطفی می‌باشد (گنجی و همکاران، ۱۳۹۴). در این راستا، پژوهشگران معتقدند نگرش به روابط خارج از چارچوب زناشویی بین افرادی که در شبکه‌های اجتماعی عضویت دارند، وخیم‌تر است. به همین جهت رشد رسانه‌های جمعی و شبکه‌های اجتماعی مجازی از جمله دلایل مهمی هستند که در حیطه فرهنگ و

1 Harley and Willard
2 Stieglitz
3 Langer and et al
4 Jeanfreau
5 Neuman

۶ شبکه‌های اجتماعی مجازی تحت وب یا نرم‌افزارهای موبایل، از جمله سایت فیس بوک، کلوب، واتساپ، تلگرام، اینستاگرام، تانگو، سروش، لاین، ویجت و ...

اجتماع در ارتکاب رفتار خیانت و افزایش آن در سال‌های اخیر نقش مهمی دارد (شفقتا، ۱۳۹۸). در راستای گسترش چشمگیر فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کلیه وجوه زندگی بشر، بی‌شک یکی از مهمترین وجوه تأثیرگذار بر فرایند دگرذیسی جوامع، ظهور شبکه‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی به ویژه شبکه‌های نوظهور اجتماعی مجازی و اینترنتی است (جلالی، ۱۳۹۴: ۱۳۵). انجام این پژوهش به دلایل متعددی دارای اهمیت و ضرورت است. اول اینکه، نهاد خانواده، یکی از مهم‌ترین نهادهای عمومی و جهانی است که در خدمت ارضاء نیازهای عاطفی و تداوم نسل است. همچنین جامعه سالم (روابط مناسب در جامعه) در گرو خانواده سالم (روابط مناسب در خانواده) است. و خیانت به همسر نه تنها پدیده‌های فردی، بلکه پدیده‌های جمعی و اجتماعی-اند، چرا که منجر به عواقب ناگوار می‌گردند و سلامت و امنیت جامعه را دچار آشفتگی می‌کنند. از جمله عواقب ناگوار می‌توان به سردرگمی، خشم، افسردگی، کاهش عزت نفس و اعتماد به نفس در مسائل شخصی و جنسی، بحران زناشویی، تضعیف عملکردی در نقش‌های والدینی و مشکلات شغلی اشاره کرد. بنابراین، ضروری است که به این نهاد و ارتباطات درون آن توجه اساسی شود. دوم، شبکه‌های اجتماعی مجازی با توجه به فضای امن و ناشناخته‌ای که در اختیار کاربر قرار می‌دهد، از طریق اتاق‌های گفتگو، افراد را به افشای صمیمانه درباره مشکلات زندگی زناشویی و البته خیال‌پردازی درباره همسر تشویق می‌کند، که همین امر موجب برقراری ارتباط‌های نزدیک و صمیمانه بین کاربران شده و زمینه را برای گفتگوهای جنسی و عاطفی به صورت مجازی و به احتمال زیاد در آینده، به صورت واقعی ایجاد می‌کند. سوم، بخش اعظم زمان زوجین در شبکه‌های اجتماعی مجازی سپری می‌شود^۱ و به دلیل ناشناخته بودن این شبکه‌ها برای آنها، آسیب‌های جدی بسیاری بر زندگی‌شان وارد می‌گردد؛ از این رو شناخت عواملی که سبب تغییر در کارکردشان شده، ضروری است. جذابیت شبکه‌های اجتماعی مجازی از یک سو و سهولت فعالیت در این شبکه‌ها از سوی دیگر سبب می‌شود تا رابطه میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییرات در زندگی زوجین عضو به عنوان یک سوال جدی برای پژوهشگران عرصه فرهنگ و ارتباطات مطرح شود. بنابراین، لازم است تا جزئیات ارتباط میان عضویت و حضور در شبکه‌های اجتماعی مجازی و مقوله خیانت زناشویی مورد بررسی قرار گیرد تا بتوان درک درستی از محدوده این روابط بدست آورد.

۲- مبانی نظری

۲-۱- خیانت زناشویی و پیامدهای آن

خیانت شامل برقرار کردن ارتباط جنسی یک فرد متأهل با جنس مخالف، خارج از محدوده خانواده است (کاوه، ۱۳۸۳). براون^۲ (۲۰۰۱) خیانت یا عهدشکنی زناشویی را نوعی درگیری جنسی، عاطفی، یا عاطفی-جنسی با فردی غیر از همسر تعریف می‌کند که از همسر پنهان می‌شود و ویژگی اصلی آن محرمانه بودن آن است. پیتمن^۳ (۱۹۸۲) معتقد است که به طور کلی تعریفی که می‌توان برای خیانت زناشویی بکار برد بر اساس برداشتی است که زوجین از مفهوم پیمان زناشویی دارند. خیانت‌های جسمانی و هیجانی نه تنها در جنبه‌هایی که آنها را مشخص می‌سازند از هم متفاوت هستند، بلکه در اثراتی هم که بر رابطه اصلی می‌گذارند از هم متمایز می‌باشند (صمدی کاشان و همکاران، ۱۳۹۸). پیامدهای خیانت برای زوجین می‌تواند دربرگیرنده این عوامل باشد: اختلال در عملکرد روزانه، متوقف شدن فعالیت‌های لذت‌بخش، مشکلات بین فردی در روابط زناشویی، کاهش عملکرد شخصی، انزوای اجتماعی، اختلال استرس پس از سانحه، خشونت، تغییر باورها، تحت تأثیر قرار گرفتن عزت نفس زوج خیانت دیده، هیجان‌های منفی مانند شرم، خجالت، خشم، تحقیر، حسادت، تنفر و ناامنی، رفتارهای ناکارآمد، مختل شدن روال طبیعی زندگی، تصمیم‌گیری عجولانه برای جدایی، افسردگی، احساس رهایی و رضایت به ویژه برای زوج‌هایی که زندگی پر تنش داشتند و خیانت و عهدشکنی تیر خلاصی به زندگی آشفته و پر تعارض بوده است (براون، ۲۰۰۱؛ قهاری، ۱۳۹۴).

۲-۲- علل و عوامل پیش‌بینی‌کننده خیانت زناشویی

از دیدگاه پلوسو^۴ (۲۰۰۷)، علل و عوامل پیش‌بینی‌کننده خیانت زناشویی شامل بن‌بست زناشویی (خشکی و رکود بین زوجین و شکست آنها در رشد و تغییر)، زیربنای عاطفی (افتادن زوجین در تله ناامیدی عاطفی) و خیانت به عنوان شورش (رابطه نامشروع نوعی تلاش خشمگینانه برای آسیب به طرف مقابل و بدست آوردن قدرت) است. باکوم^۵ و همکاران (۲۰۰۹)، علل و عوامل پیش‌بینی‌کننده خیانت زناشویی شامل چهار دسته است: (۱) عوامل مربوط به فرد آسیب‌دیده، (۲) عوامل مربوط به فرد پیمان‌شکن، (۳) عوامل مربوط به رابطه و (۴) عوامل بیرونی. عوامل مربوط به فرد آسیب‌دیده؛ شامل بیمارهای روانی، بیمارهای جسمی شدید (مثل فلج، ناراحتی قلبی، سکت، سرطان، ایدز)، اختلالات شخصیتی (اختلال پارانوئید و وابسته)، برخی ویژگی‌های شخصیتی (مانند

۱ بیشترین زمان صرف شده کاربران اینترنت در محیط شبکه‌های اجتماعی مجازی است.

سلطه‌جویی، کنترل، خوشبختی، مشکلات جنسی (مانند ناتوانی جنسی)، فقدان مهارت‌های زناشویی، باورهای منفی، رفتارهای نامناسب نسبت به همسر، نازایی و عقیم بودن است. عوامل مربوط به فرد پیمان‌شکن؛ عبارتند از خصیصه‌های شخصیتی (شخصیت نمایشی، ضداجتماعی، خودشیفته)، مشکلات روانپزشکی (ناتوانی در کنترل تکانه)، اعتیاد، بیماری‌های جنسی، درآمد بالا، محیط شغلی مستعد برای روابط فرازناشویی، عدم پایبندی به تعهدات، سطح اخلاقی پایین، باورهای فرهنگی (مانند مرد حق دارد با چند زن ارتباط باشد)، باورهای متفاوت مذهبی، مشکلات مربوط به نقش و الگوگیری از والدین. عوامل بیرونی؛ شامل مشکل مالی، رفتاری و تحصیلی، اختلاف بر سر تربیت فرزند، مشکل محیط کار و دوری راه و ساعات کار طولانی، دور بودن از همسر و شبکه‌های ناسالم اجتماعی است، که می‌توانند فرد را به سمت عهدشکنی سوق دهند. و از عوامل مربوط به رابطه زناشویی؛ می‌توان به فقدان صمیمت عاطفی، تفاوت‌های فرهنگی و مذهبی زوجین، عدم جذابیت جنسی، کشمکش‌های حل نشده در گذشته، مشکلات مربوط به مرز و حریم، چگونگی ابراز هیجانات توسط زوج، طلاق عاطفی، مشکلات روزانه، باورها و طرحواره‌ها، مشکلات جنسی، ناباروری، خستگی از زندگی مشترک، تنوع‌طلبی، رفتار دفاعی یکی از زوجین (برون‌ریزی خشم نسبت به همسر)، پایان بخشیدن به ازدواج ناخواسته، مقایسه و تقلید اشاره کرد، که همگی می‌توانند زوجین را به سمت روابط فرازناشویی سوق دهند (دهقانی و اصلانی، ۱۳۹۹؛ قهاری، ۱۳۹۴).

۲-۳- انواع خیانت زناشویی

خیانت زناشویی شامل جسمانی (جنسی)، عاطفی و ترکیبی از هر دو است. خیانت جسمانی یا جنسی، به رابطه جنسی با شخصی سوم اشاره دارد. در این زمینه تامپسون^۱ (۱۹۸۴)، خیانت را چنین تعریف کرده است: "درگیری در رابطه جنسی خارج از ازدواج بدون آگاهی یا رضایت همسر". برخی از صاحب‌نظران خیانت را با اصطلاحات دیگری نظیر "رابطه جنسی خارج از زندگی زناشویی یا آمیزش جنسی خارج از زندگی زناشویی" جایگزین کرده‌اند (تامپسون، ۱۹۸۴). خیانت عاطفی به جای آنکه با مؤلفه‌های جسمانی مشخص شود، توسط نزدیکی و تماس هیجانی تعریف می‌شود که میان دو نفر جز همسران آنها به اشتراک گذاشته می‌شود (کلینز^۲، ۱۹۹۹). نوع دیگری از خیانت در عصر جدید نمایان شده است که خیانت مجازی نامیده می‌شود. خیانت‌های مجازی یا اینترنتی، گرچه ممکن است شامل رفتارهای جنسی هم باشند، اما با خیانت هیجانی اشتراکات بیشتری دارند؛ چرا که از طریق پیوند هیجانی به جای ارزیابی بر روی جذابیت جسمانی یا ویژگی‌های جنسی و جسمانی مشخص می‌شوند (هرتلین و همکاران^۳، ۲۰۰۵). کوپر^۴ (۲۰۰۲) مدلی را ایجاد کرده است که سه جنبه انحصاری از خیانت اینترنتی را مشخص می‌کند: دسترسی‌پذیری، توانمندی و گمنامی. دسترسی‌پذیری به دسترسی فرد به اینترنت اشاره می‌کند. افرادی که بیشترین احتمال را برای ارتکاب به خیانت آنلاین دارند، افرادی هستند که به آسانی دسترسی به اینترنت دارند. توانمندی، به هزینه درگیر شدن در خیانت اینترنتی اشاره دارد. به اعتقاد کوپر، اصل توانمندی بر مبنای مفهوم عرضه و تقاضا کار می‌کند. با قیمت بسیار ناچیزی یک کاربر فضای مجازی می‌تواند از تعداد بی‌شماری سایت دیدن کرده و نیازهای جنسی متعددی را ارضا کند. به علاوه، افرادی که از خرید مستقیم محصولات جنسی احساسی راحتی می‌کنند، می‌توانند اطلاعات مشابه را در حریم خانه خود به سرعت دانلود کنند. در آخر، گمنامی به توانایی برای ترویج هر نوع هویتی که فرد آن را دوست دارد، در فضای مجازی اشاره دارد. در دنیای واقعی ارتکاب به خیانت به معنای آن است که شخصی دیگری فرد را شناخته، بتواند وی را ببیند و به طور بالقوه بتواند وی را قضاوت و ارزیابی کند، اما در فضای مجازی کاربران می‌توانند به راحتی هویت مد نظر خود را ترویج دهند.

۲-۴- شبکه‌های اجتماعی مجازی و نظریات پیرامون

شبکه‌های اجتماعی، سرویس‌های تحت وبی هستند؛ که به کاربرانشان اجازه می‌دهند پروفایل‌های شخصی که به صورت عمومی یا نیمه عمومی قابل مشاهده باشند، بسازند. کاربران همچنین می‌توانند فهرستی از دیگر کاربران عضو شبکه را مشاهده کنند؛ که البته این خصوصیات ممکن است در میان شبکه‌های مختلف متفاوت از یکدیگر باشند. شبکه‌های اجتماعی با ارائه امکانات گسترده‌ای که در اختیار کاربرانشان قرار می‌دهند، باعث می‌شوند، افراد بتوانند ویژگی‌های فردی مانند روحیات و علایق خود را برای دیگران به نمایش بگذارند (بوید و ایلسون^۵، ۲۰۰۷: ۴). شبکه‌های اجتماعی مجازی از جمله عواملی هستند که می‌تواند در هدایت، سازندگی و بالابردن شعور اجتماعی افراد و به سبب آنان رضایت زناشویی نقش مؤثری ایفا کند؛ و برعکس آن نیز می‌-

1 Thompson
2 Collins
3 Hertlein and et al
4 Cooper
5 Boy and Ellison

تواند اتفاق بیفتد؛ یعنی اگر جهت آن خلاف خیر و صلاح عمومی باشد می‌تواند باعث گمراهی و انحراف و فساد و آلودگی و گناه بزهکاری و تعارضات زناشویی، کاهش رضایت زناشویی و در نتیجه خیانت زناشویی گردد (زتیل بانک و تات، ۲۰۱۴).

نظریه استفاده و خشنودی مک کوئیل^۲: از مهم‌ترین اهداف کاربران برای پیوستن به شبکه‌های اجتماعی مجازی پیگیری روابط دوستی و فامیلی است که در این بخش انگیزه انسجام‌بخشی اجتماعی نامیده می‌شود. از آنجا که روابط گروهی در سنین نوجوانی و جوانی از اهمیت خاصی برخوردار بوده و همسالان اوقاتی از شبانه‌روز را در فضای آموزشی، ورزشی، کاری و تفریحی با هم می‌گذرانند، در ایجاد الگوی رفتاری یکدیگر نقش مهمی ایفا می‌کنند. چنانچه اظهارات کاربران نیز حاکی از آن است که حضور جوانان در شبکه‌های اجتماعی مجازی به دنبال فشار گروه دوستان و به انگیزه همکاری و همنوایی با آنان انجام شده است. بنابراین یکی از دلایل عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی حس تعقل به یک گروه، بودن در میان آنان و عضو آن‌ها تلقی شدن است و در سایه تعاملات شبکه‌ای به رغم فاصله فیزیکی، نزدیکی عاطفی اعضا نیز احساس می‌شود (شهابی و بیات، ۱۳۹۱).

نظریه جامعه شبکه‌ای کاستلز^۳: از نظر کاستلز، شبکه‌ها ریخت اجتماعی جدید جوامع ما را تشکیل می‌دهند و گسترش منطق شبکه‌ای تغییرات چشم‌گیری در عملیات و نتایج فرایندهای تولید، تجربه، قدرت و فرهنگ ایجاد می‌کند. در حالی که شکل شبکه‌ای سازمان اجتماعی در دیگر زمان‌ها و مکان‌ها نیز وجود داشته است؛ اما پارادایم نوین تکنولوژی اطلاعات، بنیان مادی گسترش فراگیر آن را در سرتاسر ساختار اجتماعی فراهم می‌آورد. بنابراین ویژگی جامعه‌ای که به این ترتیب می‌توان آن را «جامعه شبکه‌ای» نامید، برتری ریخت اجتماعی بر کنش اجتماعی است (کاستلز، ۱۳۸۳: ۵۴۳-۵۴۵).

نظریه کاشت گربنر^۴: نظریه کاشت بر کنش متقابل میان رسانه و مخاطبان و تأثیری که رسانه بر مخاطبان می‌گذارد، تأکید دارد. فرض اساسی این نظریه این است که بین میزان مواجهه و استفاده از رسانه و واقعیت‌پنداری در محتوا و برنامه‌های آن رسانه ارتباط مستقیم وجود دارد. به این صورت که ساعت‌های متمادی مواجهه با رسانه‌ای خاص باعث ایجاد نگرش و دیدگاه‌های موافق با محتوای رسانه می‌شود (کیخانی، ۱۳۹۲: ۵۸). براساس نظریه کاشت گربنر، رسانه‌های جمعی، ارزش‌ها و نگرش‌های موجود یک جهان اجتماعی را کشت می‌کنند. براساس این نظریه، شبکه‌های ماهواره‌ای در سریال‌ها و فیلم‌های خود، با کاشت نگرش‌ها و ارزش‌های فرهنگی خود در زندگی افراد، تصویری از زندگی ارائه می‌دهند که الگوهای یک خانواده خوب و یک همسر ایده‌آل دستخوش تغییر می‌شود (تاج‌بخش، ۱۴۰۰: ۶). از جمله ارزش‌هایی که شبکه‌های ماهواره‌ای در انتقال آنها نقش دارد، می‌توان به آسان نشان دادن جدایی میان زن و مرد، عادی نشان دادن روابط جنسی خارج از ارتباطات زناشویی و به نمایش گذاشتن روابط پنهانی با افرادی غیر از همسر اشاره کرد (رشید و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲۳). امروزه، خیانت‌های زناشویی در بسیاری از سریال‌ها و فیلم‌های سینمایی و کانال‌های تلویزیونی نمایش داده می‌شود. اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی یکی از ابزارهای تأثیرگذار در روابط زناشویی و ارتکاب خیانت هستند. فضایی که این اجازه را به کاربر می‌دهد تا بدون نام و به صورت ناشناس و خیالی آسوده با افراد دیگر خارج از چهارچوب زندگی زناشویی ارتباط برقرار کند. اینترنت با توجه به فضای امن و ناشناخته‌ای که در اختیار کاربر قرار می‌دهد، از طریق اتاق‌های گفتگو و شبکه‌های اجتماعی، افراد را به افشای صمیمانه درباره مشکلات و معضلات زندگی زناشویی و البته خیال‌پردازی درباره همسر کامل تشویق می‌کند که همین امر موجب برقراری ارتباط‌های نزدیک و صمیمانه بین کاربران شده و زمینه را برای گفتگوهای جنسی و عاطفی به صورت مجازی و به احتمال زیاد در آینده، به صورت واقعی ایجاد می‌کند.

۳- پیشینه پژوهش

مطالعات زیادی نشان داده‌اند که واکنش فرد نسبت به خیانت همسر، شبیه علائم استرس پس از سانحه همچون علائم شوک، سردرگمی، خشم، افسردگی، آسیب دیدن عزت نفس و کاهش اعتماد به نفس در مسائل شخصی و جنسی می‌باشد. همچنین خانواده‌ها با مسائلی نظیر بحران زناشویی، تضعیف عملکردی در نقش‌های والدینی، و مشکلات شغلی رو به رو می‌شوند (استیفانو و اولالا^۵، ۲۰۰۸). با این اوصاف در پژوهش‌ها و مطالعاتی چند به نقش میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تأثیر آنها بر خیانت زناشویی اشاره شده است. گنجی و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که بین اعتیاد به فناوری‌های نوین ارتباطی و از هم گسیختگی خانوادگی ارتباط مستقیمی وجود دارد و با استفاده بیش از حد از فناوری‌های ارتباطی، تمایل به دوستی خارج از خانواده و بی‌هویتی افزایش می‌یابد. در تاج و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با خیانت

- 1 Zeitels-bank and tat
- 2 McQuail
- 3 Castells
- 4 Cultivation Theory
- 5 Stefano and Oala

زناشویی در دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود دارد. یا بهجتی اردکانی (۱۴۰۰) اظهار داشت که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی عاطفی و اجتماعی و خیانت زناشویی افراد متأهل ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد. در تحقیق دیگری شاکری و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که اگر استفاده از شبکه‌های مجازی مدیریت نشود، زمینه‌ساز بروز اختلافات عاطفی بین زوجین می‌شود. مک دانیل و کوئن^۱ (۲۰۱۴) اظهار داشتند زانی که بیشتر از فضای مجازی و تلفن‌های هوشمند استفاده می‌کنند، رضایت کمتری از روابط زوجی خود دارند. یا مطالعه سیراج^۲ (۲۰۱۸) نیز نشان داد که استفاده از اینترنت باعث عدم علاقه به توسعه ملی، امور خانواده و جامعه می‌شود. بنابراین، هدف پژوهش مذکور بررسی ارتباط بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و خیانت زناشویی در بین دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد می‌باشد؛ و به دنبال پاسخ این سوال است که ببیند، آیا استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی منجر به خیانت زناشویی می‌شود؟. ملهم از مبانی و چارچوب نظری و نیز سوابق تجربی پژوهش، فرضیه‌های تحقیق عبارتند از:

- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با خیانت زناشویی در دانشجویان متأهل رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عامل مشروعیت‌بخشی به خیانت در دانشجویان متأهل رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با اغوا شدن در جهت خیانت در دانشجویان متأهل رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با عادی‌سازی مقوله خیانت در دانشجویان متأهل رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با تمایلات جنسی مرتبط با خیانت در دانشجویان متأهل رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با زمینه اجتماعی مؤثر بر خیانت در دانشجویان متأهل رابطه معناداری وجود دارد.
- بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با هیجان‌خواهی مؤثر بر خیانت در دانشجویان متأهل رابطه معناداری وجود دارد.

۴- مدل مفهومی

جهت بررسی تأثیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر خیانت زناشویی دانشجویان متأهل، با مرور ادبیات تحقیق، شکل ۱ به عنوان چارچوبی کلی برای مشخص نمودن روابط میان متغیرهای تحقیق آورده شد. این شکل شامل متغیر مستقل میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و خیانت زناشویی (با ابعاد مشروعیت‌بخشی به خیانت، اغوا شدن در جهت خیانت، عادی‌سازی مقوله خیانت، تمایلات جنسی مرتبط با خیانت، زمینه اجتماعی و هیجان‌خواهی مؤثر بر خیانت) به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است.

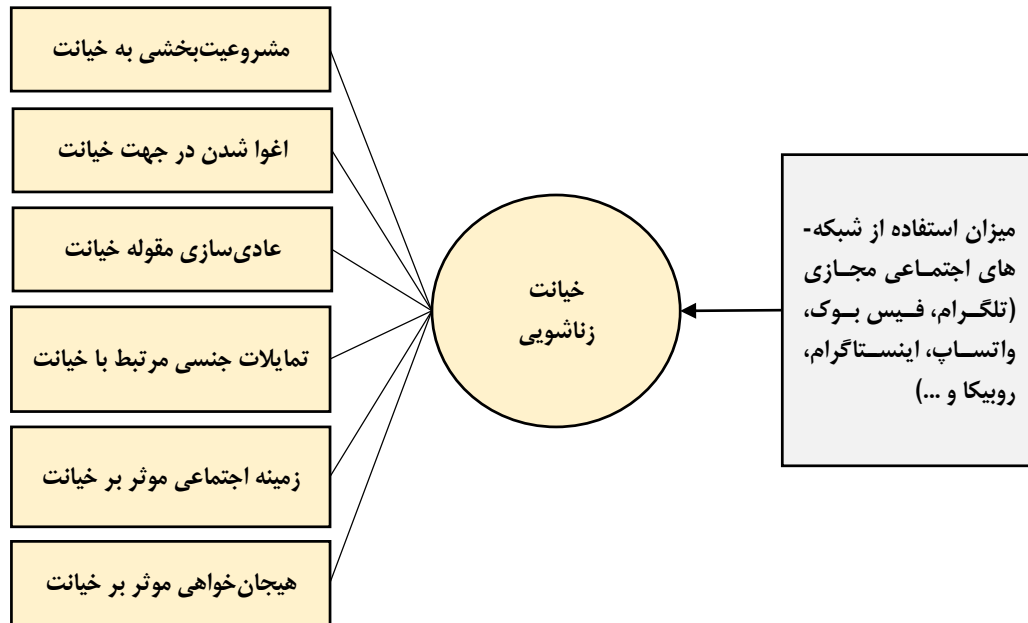
۵- روش پژوهش و معرفی محدوده مورد مطالعه

تحقیق حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نظر اجرا جزء تحقیقات پیمایشی است. جامعه آماری در این تحقیق، دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان بروجرد هستند، که ۳۱۴ نفر از آنها با روش نمونه‌گیری هدفمند به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. جهت گردآوری اطلاعات نیز از پرسشنامه استفاده شده است. این پرسشنامه دارای دو بخش است، که بخش اول آن به سوالات جمعیت‌شناختی (جنس، سن و میزان تحصیلات) اختصاص دارد و بخش دوم مربوط به سوالات متغیرهای میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (متغیر مستقل یا پیش‌بین) و خیانت زناشویی (متغیر ملاک یا وابسته) است.

الف) پرسشنامه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی: در این پرسشنامه از آزمودنی‌ها (دانشجویان متأهل)

خواسته شد پاسخ دهند که میزان استفاده آنها از شبکه‌های اجتماعی مجازی فیس‌بوک، تلگرام، واتساپ، اینستاگرام، روبیکا و سایر چت‌روم‌های اینترنتی (مانند آیگپ، لاین، وایبر و ...) چقدر است. پرسشنامه مذکور از ۱۰ ماده تشکیل شده است و شیوه‌ی نمره‌گذاری آن به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای از ۱ تا ۵ (کاملاً مخالفم = نمره ۱، مخالفم = نمره ۲، نظری ندارم = نمره ۳، موافقم = نمره ۴ و کاملاً موافقم = نمره ۵) می‌باشد. روایی یا قابلیت اعتبار این مقیاس از طریق روش اعتبار محتوایی (از نوع صوری) بررسی شد. به این صورت که پرسشنامه تهیه شده به اساتید راهنما و مشاور و کارشناسان مختلف حوزه‌های جامعه‌شناسی، روش-

شناسی و روان‌شناسی تحویل داده شد و نظرات و دیدگاه‌های هر یک از آنها در خصوص گویه‌ها اخذ و پس از جمع‌بندی نظرات آنها، پرسشنامه نهایی تأیید و تدوین گردید. جهت سنجش پایایی پرسشنامه نیز از آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفا ۰/۸۹ محاسبه شد، که نشان از همسانی درونی پرسشنامه می‌باشد. مقدار بالای آلفا، (بالاتر از ۰/۷۰) و عدم ناهمبستگی در بین آیتم‌ها، دلیلی بر مناسب بودن پرسشنامه است.

شکل شماره ۱: مدل مفهومی پژوهش.

جدول شماره ۱: گویه‌های پرسشنامه محقق ساخته میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی.

۱. بیشتر زمان خود را در سایت‌های خبری، علمی، فرهنگی و اجتماعی سپری می‌کنم.
۲. سایت‌ها و کانال‌های اجتماعی برای دوست‌یابی را محیط خوبی می‌دانم.
۳. شبکه‌های اجتماعی را محیط مناسبی برای آرامش گرفتن می‌دانم.
۴. ارتباط با دوستانم در شبکه‌های اجتماعی مجازی و کمک گرفتن از آنها برایم راحت‌تر است.
۵. آنقدر که دوستانم در شبکه‌های اجتماعی مجازی از من اطلاع دارند اطرافیانم اطلاع ندارند.
۶. از طریق استفاده شبکه‌های اجتماعی مجازی سعی می‌کنم تا موانع و مشکلات ارتباطی با دیگران را بهبود بخشم.
۷. شبکه‌های اجتماعی مجازی بیش از خانه، فرصت برابری را برای گفتگوی افراد با همدیگر فراهم می‌کند.
۸. شبکه‌های اجتماعی را محیطی برای دنبال کردن کانال‌های مرتبط با مسائل جنسی می‌دانم.
۹. فضای شبکه‌های اجتماعی مجازی و ارتباط با افراد مختلف و متفاوت باعث تغییرات فکری و ذهنی در من شده است.
۱۰. تنوع دیدگاه‌ها در شبکه‌های اجتماعی مجازی باعث افزایش قدرت انتخاب فرد می‌شود.

ب) پرسشنامه خیانت زناشویی کریمی و همکاران (۱۳۹۶): این پرسشنامه با ۲۴ ماده و ۶ بُعد (هر بعد دارای ۴ گویه) توسط کریمی و همکاران در سال ۱۳۹۶ هنجاریابی و طراحی شده است. شیوه‌ی نمره‌گذاری آن به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای از ۱ تا ۵ (کاملاً مخالفم = نمره ۱، مخالفم = نمره ۲، تاحدودی = نمره ۳، موافقم = نمره ۴ و کاملاً موافقم = نمره ۵) می‌باشد. روایی این مقیاس را از طریق روش اعتبار محتوایی و سازه مورد بررسی قرار دادند؛ و جهت سنجش پایایی پرسشنامه نیز از آلفای کرونباخ استفاده شده است. در پژوهش کریمی و همکاران (۱۳۹۶) پایایی این آزمون به ترتیب ۰/۹۱ بدست آمد؛ اما در پژوهش مذکور مقدار آلفا ۰/۸۵ محاسبه شد. لازم به ذکر است که، به منظور رعایت اخلاق حرفه‌ای، به آزمودنی‌ها در مورد اینکه اطلاعات مربوط به ایشان به صورت محرمانه نگهداری می‌شود اطمینان داده شد و تجزیه و تحلیل داده‌ها به وسیله نرم‌افزار Spss24 صورت گرفت و از آمار توصیفی و استنباطی (آزمون‌های متناسب) استفاده شد.

جدول شماره ۲: گویه‌های پرسشنامه خیانت زناشویی کریمی و همکاران (۱۳۹۶).

ابعاد	گویه‌ها	میزان پایایی	
		کریمی و همکاران (۱۳۹۶)	پژوهش حاضر
مشروعیت‌بخشی به خیانت	۱. بودن در رابطه عاشقان‌های که همسر فرد همراهی و صمیمیت نشان نمی‌دهد.	۰/۸۳	۰/۸۷
	۲. داشتن رابطه عاشقانه‌ای که در آن همسر فرد بی تفاوت است.		
	۳. این باور که ازدواج فرد با همسرش اشتباه بوده است.		
	۴. باور به این که رابطه فعلی با همسر، آینده خوبی نخواهد داشت.		
اغوا شدن در جهت خیانت	۵. شخص، توسط فردی دیگر فریب داده شده است.	۰/۸۰	۰/۸۰
	۶. شخص دیگر جذابتر یا زیباتر از همسر فعلی فرد بوده است.		
	۷. فرد فرصت خیانت پیدا کرده است.		
	۸. فرد تمایل دارد با فرد دیگری رابطه جنسی برقرار کند.		
عادی‌سازی مقوله خیانت	۹. به دلیل کینه‌ورزی و انتقام از همسر می‌باشد.	۰/۷۴	۰/۸۳
	۱۰. عمل خیانت را به عنوان یک سرگرمی و بازی می‌پندارد.		
	۱۱. این تصور که فریب دیگران حق طبیعی انسان است.		
	۱۲. خیانت در جامعه امروزی رایج شده است.		
تمایلات جنسی مرتبط با خیانت	۱۳. رابطه جنسی با همسر بد و نامناسب است.	۰/۸۴	۰/۷۱
	۱۴. همسر فرد میلی به روابط جنسی نشان نمی‌دهد.		
	۱۵. عملکرد جنسی همسر نسبت به قبل کاهش پیدا کرده است.		
	۱۶. داشتن رابطه عاشقانه‌ای که در آن همسر فرد روابط جنسی را تحریم کرده است.		
زمینه اجتماعی مؤثر بر خیانت	۱۷. فرد ازدواج زودهنگام داشته است.	۰/۷۳	۰/۸۲
	۱۸. ازدواج فرد تحمیلی بوده است.		
	۱۹. فرد در یک فرهنگ سختگیرانه و بسته بزرگ شده است.		
	۲۰. فرد در دوره نوجوانی روابط عاشقانه متعددی داشته است.		
هیجان‌خواهی مؤثر بر خیانت	۲۱. فرد به دنبال برانگیختگی و هیجان‌طلبی است.	۰/۸۳	۰/۸۹
	۲۲. فرد در جستجوی تجارب جدید است.		
	۲۳. فرد در جستجوی لذت است.		
	۲۴. فرد از زندگی کنونی خود لذت نمی‌برد.		

۶- یافته‌ها

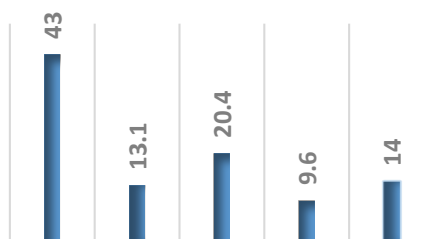
۶-۱- یافته‌های توصیفی پژوهش

براساس یافته‌های توصیفی، ۱۴۱ نفر (۴۴/۹ درصد) از پاسخگویان مرد و ۱۷۳ نفر (۵۵/۱ درصد) نیز زن می‌باشند. بیشترین فراوانی متعلق به گروه سنی ۲۶ تا ۳۱ سال است (۱۲۲ نفر) و بعد از آن متعلق به گروه سنی ۳۲ تا ۳۷ سال (حدود ۳۰ درصد) می‌باشد. نزدیک به نصف پاسخگویان (۴۵/۲ درصد) دارای دانشجوی مقطع کارشناسی می‌باشند که پاسخگوی سؤالات پژوهش بوده‌اند. دانشجویان بیشترین عضویت را در شبکه اجتماعی تلگرام (۳۹/۸ درصد) داشته‌اند و پس از آن به ترتیب بیشترین عضویت را در شبکه‌های واتساپ (۲۶/۸ درصد)، اینستاگرام (۲۳/۶)، توئیتر و فیس بوک داشته‌اند. در ادامه ۴۳ درصدشان اظهار کرده‌اند که در طول یک شبانه روز به طور میانگین حدود ۱ ساعت در شبکه‌های اجتماعی مجازی حضور دارند، ۲۰/۴ درصدشان گفته‌اند که حدود ۳ ساعت از شبانه‌روز را در شبکه‌های مجازی‌اند و ۱۴ درصد از آنها هم بیان داشتند که بیشتر از ۵ ساعت در شبانه‌روز در شبکه‌های مجازی حضور دارند و از آنها استفاده می‌کنند.

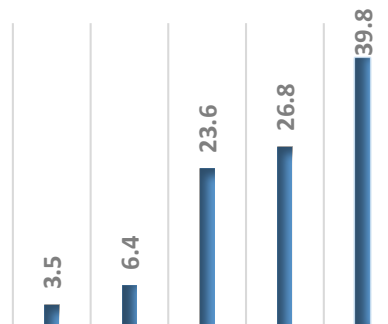

جدول شماره ۳: ویژگی جمعیت شناختی پاسخگویان.

ویژگی‌های جمعیتی	گروه	فراوانی	درصد
جنس	مرد	۱۴۱	۴۴/۹
	زن	۱۷۳	۵۵/۱
سن	۲۰ تا ۲۵ سال	۵۶	۱۷/۸
	۲۶ تا ۳۱ سال	۱۲۲	۳۸/۹
	۳۲ تا ۳۷ سال	۹۲	۲۹/۳
	۳۸ و بالاتر	۴۴	۱۴
میزان تحصیلات	کاردانی	۷۳	۲۳/۲
	کارشناسی	۱۴۲	۴۵/۲
	کارشناسی ارشد	۴۳	۱۳/۷
	دکتری	۵۶	۱۷/۸
عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی	فیس بوک	۱۱	۳/۵
	تلگرام	۱۲۵	۳۹/۸
	توییتر	۲۰	۶/۴
	اینستاگرام	۷۴	۲۳/۶
	واتساپ	۸۴	۲۶/۸
ساعات استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در طول یک شبانه‌روز	حدود ۱ ساعت	۱۳۵	۴۳/۰
	حدود ۲ ساعت	۴۱	۱۳/۱
	حدود ۳ ساعت	۶۴	۲۰/۴
	حدود ۴ ساعت	۳۰	۹/۶
	۵ ساعت و بیشتر	۴۴	۱۴/۰

نمودار شماره ۲: ساعات استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در طول یک شبانه‌روز.

نمودار شماره ۱: عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی.

نمودار شماره ۲: ساعات استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در طول یک شبانه‌روز.

۲-۶- یافته‌های استنباطی پژوهش

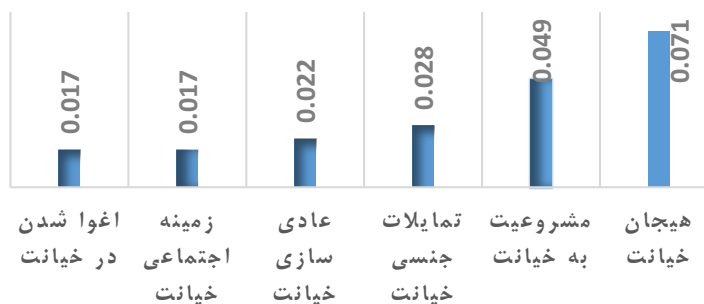
در قسمت استنباطی پژوهش، برای سنجش فرضیه‌های تحقیق از آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است، که نتایج آن در جدول شماره ۴ گزارش شده است.

جدول شماره ۴: نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و خیانت زناشویی، ضرایب تعیین و آزمون کلموگروف - اسپیرنوف.

نتایج آزمون اسپیرنوف	مقدار z	فرض تأیید شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی	متغیر ملاک همراه با ابعاد
۰/۰۰۰	۲/۴۹	H ₁	۰/۱۸۵	۰/۴۳۱**	خیانت زناشویی
۰/۰۰۰	۲/۳۹	H ₁	۰/۰۴۹	۰/۲۲۳**	مشروعیت‌بخشی به خیانت
۰/۰۰۰	۲/۹۹	H ₁	۰/۰۱۷	۰/۱۳۲*	اغوا شدن در جهت خیانت
۰/۰۰۰	۲/۵۲	H ₁	۰/۰۲۲	۰/۱۴۹*	عادی‌سازی مقوله خیانت
۰/۰۰۰	۳/۳۳	H ₁	۰/۰۲۸	۰/۱۶۸**	تمایلات جنسی مرتبط با خیانت
۰/۰۰۰	۲/۷۴	H ₁	۰/۰۱۷	۰/۱۳۴*	زمینه اجتماعی موثر بر خیانت
۰/۰۰۰	۲/۹۹	H ₁	۰/۰۷۱	۰/۲۶۷**	هیجان‌خواهی موثر بر خیانت

N = ۳۱۴ Male = 141 Female = 173 * P < ۰/۰۵ ** P < ۰/۰۱

بر اساس نتایج جدول شماره ۴، بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و خیانت زناشویی دانشجویان متأهل رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($r = ۰/۴۳$ و $sig < ۰/۰۱$). به این صورت که با افزایش استفاده دانشجویان متأهل از شبکه‌های اجتماعی مجازی، گرایش آنها به خیانت زناشویی هم افزایش یافته و بالاتر رفته است. با توجه به ضریب تعیین، ۱۸ درصد از واریانس متغیر «خیانت زناشویی» توسط متغیر «میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی» تبیین و پیش‌بینی شده است. همچنین نتایج جدول شماره ۴، حاکی از این است که بین میزان استفاده دانشجویان متأهل از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تمامی ابعاد خیانت زناشویی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد ($sig < ۰/۰۵$). به این صورت که با بالا رفتن استفاده دانشجویان متأهل از شبکه‌های اجتماعی مجازی؛ مشروعیت‌بخشی به خیانت، اغوا شدن در جهت خیانت، عادی‌سازی مقوله خیانت، تمایلات جنسی مرتبط با خیانت و زمینه اجتماعی و هیجان‌خواهی موثر بر خیانت هم بالاتر رفته است. در این بین، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشترین رابطه را با بُعد هیجان‌خواهی موثر بر خیانت دارد؛ و با توجه به ضرایب تعیین، متغیر مستقل پژوهش (میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی) به ترتیب توانسته است ۰/۰۷، ۰/۰۵، ۰/۰۳، ۰/۰۲، ۰/۰۱ و ۰/۰۱ از واریانس متغیرهای هیجان‌خواهی موثر بر خیانت، مشروعیت‌بخشی به خیانت، تمایلات جنسی مرتبط با خیانت، عادی‌سازی مقوله خیانت، زمینه اجتماعی موثر بر خیانت و اغوا شدن در جهت خیانت را پیش‌بینی و تبیین کند. با توجه به نمودار شماره ۳، در بین ابعاد خیانت زناشویی؛ میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، واریانس بُعد هیجان‌خواهی موثر بر خیانت را بیشتر از دیگر ابعاد مورد تبیین قرار داده است.

نمودار شماره ۳: مقدار واریانس تبیین شده ابعاد خیانت زناشویی توسط میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی.

۷- نتیجه‌گیری

با ورود مجدد به درون خانواده، ارزش‌ها و کارکردهای سنتی آن دچار تغییر، تمامی زوایای متأثر و گرفتار آسیب‌های متعددی شده است. از جمله این آسیب‌ها که پژوهش مذکور در پی بررسی و کنکاش آنها بود، خیانت بین زوجین و گرفتار شدن آنها در دامن شبکه‌های اجتماعی مجازی و پیامدهای آن بوده است. درست است که شبکه‌های اجتماعی مجازی کارکردهای مثبتی دارند

(مانند آشنا شدن با جهان هستی، افزایش تعاملات اجتماعی، شادی بخشیدن به زندگی و ...)؛ اما اگر به صورت صحیح از آنها استفاده نشود، فرد دچار خودباختگی فرهنگی، مصرف‌گرایی، مدگرایی و تجملاتی بودن می‌گردد و در ادامه به بی‌تعهدی و بی‌عاطفگی زوجین دامن می‌زند؛ تا جایی که معنای واقعی زندگی را فراموش و تعهد رابطه بین خود را نقض می‌کند. حتی ممکن است به رابطه‌های عاطفی و جنسی فراتر از خانه روی آورند. در این زمینه سیراج (۲۰۱۸) در مطالعه خود نشان داد که استفاده از اینترنت باعث عدم علاقه به توسعه ملی، امور خانواده و جامعه می‌شود.

نتایج پژوهش مذکور نشان داد بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و گرایش آنها به خیانت‌های زناشویی ارتباط اثر مستقیم و معناداری وجود دارد؛ و ضریب تعیین نیز نشان داد که ۱۸ درصد از واریانس متغیر گرایش به خیانت زناشویی توسط متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تبیین شده است. با این نتیجه مشخص شده است که استفاده دانشجویان متأهل از شبکه‌های اجتماعی مجازی تقریباً بالا بوده است، اما اینکه از کدام شبکه بیشترین استفاده را کرده‌اند را نتایج توصیفی پژوهش مشخص کرد. به این صورت که دانشجویان بیشترین عضویت را در شبکه اجتماعی تلگرام (۳۹/۸ درصد) داشتند و پس از آن به ترتیب بیشترین عضویت را در شبکه‌های واتساپ، اینستاگرام، توئیتر و فیس بوک داشتند. حتی ۴۳ درصدشان اظهار کردند که در طول یک شبانه روز به طور میانگین حدود ۱ ساعت در شبکه‌های اجتماعی مجازی حضور دارند، ۲۰/۴ درصدشان گفتند که حدود ۳ ساعت از شبانه‌روز را در شبکه‌های مجازی‌اند و ۱۴ درصد از آنها هم بیان داشتند که بیشتر از ۵ ساعت در شبانه‌روز در شبکه‌های مجازی حضور دارند و از آنها استفاده می‌کنند. این یافته پژوهش با نتایج تحقیق گنجی و همکاران (۱۳۹۴) که نشان دادند بین اعتیاد به فناوری‌های نوین ارتباطی و از هم گسیختگی خانوادگی ارتباط مستقیمی وجود دارد، همسو است. همچنین با نتایج مطالعات در تاج و همکاران (۱۳۹۶) و بهجتی اردکانی (۱۴۰۰) که نشان دادند بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با خیانت زناشویی و احساس تنهایی عاطفی - اجتماعی در دانشجویان و افراد متأهل رابطه معنی‌داری وجود دارد، همسو می‌باشد.

در ادامه، نتیجه پژوهش نشان داد که بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و تمامی ابعاد خیانت زناشویی ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد. به این صورت که با بالا رفتن میزان استفاده دانشجویان متأهل از شبکه‌های اجتماعی مجازی، آنها خیانت زناشویی را مشروع می‌پندارند، در جهت خیانت به همسر خود دچار اغوا می‌گردند و آنرا مقوله‌ای عادی می‌دانند. حتی آنرا یکی از مقوله‌هایی می‌دانند که زمینه اجتماعی و هیجان‌خواهی آنها را فراهم می‌کند و در ادامه به سراغ تمایلات جنسی مرتبط با خیانت می‌روند. پس می‌توان نتیجه گرفت که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی فراهم‌کننده افکار و جهت‌گیری‌های خاص آنها در جهت روابط فرازناشویی (جنسی و عاطفی) است. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بیشترین رابطه را با بُعد هیجان‌خواهی موثر بر خیانت داشت و با توجه به ضرایب تعیین، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی به ترتیب توانست ۰/۰۷، ۰/۰۵، ۰/۰۳، ۰/۰۲، ۰/۰۱ و ۰/۰۱ از واریانس متغیرهای هیجان‌خواهی موثر بر خیانت، مشروعیت‌بخشی به خیانت، تمایلات جنسی مرتبط با خیانت، عادی‌سازی مقوله خیانت، زمینه اجتماعی موثر بر خیانت و اغوا شدن در جهت خیانت را پیش‌بینی کند. این یافته پژوهش با نتایج تحقیق شاکری و همکاران (۱۳۹۸) که نشان دادند اگر استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی مدیریت نشود، زمینه‌ساز بروز اختلافات عاطفی بین زوجین می‌شود، انطباق دارد. همچنین با نتایج پژوهش مک دانیل و کوئن (۲۰۱۴) همسو است. آنها اظهار داشتند زنانی که بیشتر از فضای مجازی و تلفن‌های هوشمند استفاده می‌کنند، رضایت کمتری از روابط زوجی خود دارند. به تعبیر اینگلههارت، در عصر حاضر، فضای مجازی بسیاری از کارکردهای خانواده را مختل نموده است. به این صورت که استفاده هر روزه از شبکه‌های مجازی، فضای ارتباطی و روانی درون خانواده را خدشه‌دار و اعضای خانواده را به سمت تضعیف تعامل عاطفی سوق می‌دهد. پس می‌توان گفت که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و گرایش به الگوی سبک زندگی مدرن، علی‌رغم فرصت‌ها و امکاناتی که در اختیار بشر قرار داده، بیماری‌ها و آسیب‌های متعددی را نیز به ارمغان آورده است.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش، یکی این بود که برخی از پاسخگویان با صداقت به سوالات جواب نمی‌دادند و یا همکاری نمی‌کردند. نتیجه پژوهش حاضر که پژوهشی پیمایشی (مبتنی بر پرسشنامه) بود، نشان داد که استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر خیانت زناشویی تأثیر مثبتی دارد. بنابراین، به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد، کم و کیف چنین تأثیری را همچنین از طریق مصاحبه با گروه‌های دیگری (مانند زوجین عادی و در معرض طلاق) کشف کنند. در آخر پیشنهاد می‌گردد جهت آشنایی دانشجویان متأهل با مسائل ازدواج، کارگاه‌هایی پربار در دانشگاه برگزار گردد، تا اگر دانشجویان متأهل در مواردی مانند استفاده صحیح از شبکه‌های اجتماعی مجازی، رابطه عاطفی با همسر و... دچار ضعف و مشکل باشند ریشه‌یابی شود و در کمک به آنها توسط افراد توانا دریغ نشود؛ و حتی می‌تواند کمکی باشد به دانشجویان مجرد و در شرف ازدواج که با آگاهی بیشتری اقدام به ازدواج کنند.

تشکر و قدردانی

از تمامی افرادی که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، به خصوص دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی بروجرد، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

۱. افراسیابی، محمدصادق (۱۳۹۳). مطالعات شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی جوانان، تهران، انتشارات سیمای شرق.
۲. بهجتی اردکانی، ملوک (۱۴۰۰). بررسی رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی عاطفی، اجتماعی و خیانت زناشویی در افراد متأهل استان یزد، دومین کنفرانس بین‌المللی فقه، حقوق، روانشناسی و علوم تربیتی در ایران و جهان اسلام، تهران، <https://civilica.com/doc/1264802>
۳. پلوسو، پل آر (۱۳۹۵). مداخلات درمانی برای بحران‌های زناشویی. ترجمه پریش و کیلی و احمد خالقی. تهران: انتشارات ارجمند.
۴. پیرساقی، فهمیه؛ زهراکار، کیانوش؛ کیامنش، علیرضا؛ محسن‌زاده، فرشاد (۱۳۹۷). ارائه الگوی ارتباط زناشویی کارآمد با رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد. فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، ۴۵ (۱۳): ۷-۳۵.
۵. تاج‌بخش، غلامرضا (۱۴۰۰). واکاوی عوامل زمینه‌ساز روابط فرازناشویی. زن در توسعه و سیاست، ۱۹ (۴): ۵۹۵-۶۱۴.
۶. جلالی، عرفان (۱۳۹۴). انسان آنلاین، چاپ اول، تهران: انتشارات مشق شب.
۷. جهاندارلاشکی، سهیلا؛ السادات حسینی، سعیده؛ کاکابرای، کیوان (۱۳۹۹). الگوی علی روابط بین گرایش به خیانت زناشویی براساس مصرف رسانه با میانجی نگرش‌های ناکارآمد و طلاق عاطفی. نشریه علمی فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده، ۱۵ (۵۱): ۷۱-۹۰.
۸. خیاط، ابراهیم؛ عطاری، یوسفعلی؛ کرای، امین (۱۳۹۷). پیش‌بینی گرایش به خیانت براساس ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های دلبستگی در افراد متأهل. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، شماره ۳۱: ۱۰۲-۸۷.
۹. درتاج، فریبا؛ رجبیان‌ده‌زیره، مریم؛ فتح‌اللهی، فیروزه؛ درتاج، فتنه (۱۳۹۷). رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی. ۱۴ (۴۷): ۱۱۹-۱۴۰.
۱۰. دهقانی، مصطفی؛ اصلانی، خالد (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی زوج‌درمانی مبتنی بر مدل درمان جراحی دلبستگی با زوج‌درمانی یکپارچه‌نگر بر بخشش در زنان آسیب‌دیده از خیانت زناشویی. روان‌شناسی کاربردی، ۱۴ (۲ (پیاپی ۵۴)): ۱۴۷-۱۷۱.
۱۱. رحیمی، محمد؛ شکرپیگی، عالییه؛ ساروخانی، باقر؛ حضرتی صومعه، زهرا (۱۳۹۶). بررسی جامعه‌شناختی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییرات جاری در خانواده‌ها. پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده، سال ۵، شماره ۸.
۱۲. رشید، خسرو؛ حسونند، فضل‌الله؛ نبی‌زاده، صفدر؛ رشتی، عابده (۱۳۹۸). بررسی عوامل برون‌فردی موثر بر طلاق عاطفی در میان زنان. مطالعات زن و خانواده (پژوهشکده زنان دانشگاه الزهرا)، ۷ (۱): ۱۱۷-۱۳۷.
۱۳. شاکری، سارا؛ شعبانی، جعفر؛ اقامحمدیان شعرباف، حمیدرضا؛ عقیلی، مجتبی (۱۳۹۸). نقش واسطه‌ای نگرش به خیانت و تعارضات زناشویی در رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و طلاق عاطفی در معلمان متأهل شهر مشهد. مجله تحقیقات سلامت، ۸ (۴): ۲۲۷-۲۲۰.
۱۴. شعاع کاظمی، مهرانگیز؛ صافی، سعید (۱۳۸۹). خانواده درمانی با رویکرد طنز. تهران: انتشارات پازنه.
۱۵. شفقنا (۱۳۹۸). کد خبر: ۷۷۰۳۴۲، <https://fa.shafaqna.com/news/770342>
۱۶. شهبابی، محمود؛ بیات، قدسی (۱۳۹۱). شبکه‌های اجتماعی مجازی و کاربران جوان؛ از تداوم زندگی واقعی تا تجربه جهان وطنی، فصلنامه مجلس و راهبرد، ۱۹ (۶۹).
۱۷. صمدی کاشان، سحر؛ پورقناد، محدثه؛ زمانی زارچی، محمد صادق (۱۳۹۸). خیانت زناشویی: کاوشی در دیدگاه‌ها، عوامل و پیامدها. رویش روان‌شناسی. ۸ (۴): ۱۶۵-۱۷۶.
۱۸. فریبرز، زهرا؛ ساروخانی، باقر؛ حضرتی صومعه، زهرا (۱۳۹۸). بررسی جامعه‌شناختی رابطه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی و طلاق عاطفی در خانواده‌های تهرانی. نشریه علمی فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده، سال ۱۵، شماره ۵۱: ۱۵۰-۱۱۷.
۱۹. قهاری، شهربانو (۱۳۹۴). پیمان‌شکنی در زناشویی. تهران: انتشارات دانه.
۲۰. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۳). جامعه شبکه‌ای و هویت جدید (مصاحبه با مانوئل کاستلز)، ترجمه محمدرضا معینی، فصلنامه مجلس و پژوهش، سال یازدهم، شماره ۴۳.
۲۱. کاوه، سعید. (۱۳۷۶). همسران و بی‌وفایی و خیانت، چاپ اول، انتشارات گلرنگ یکتا.

۲۲. کریمی، سارا؛ یوسفی، رحیم؛ سلیمانی، مهران (۱۳۹۶). رواسازی پرسشنامه خیانت زناشویی. نشریه علمی روانشناسی بالینی و شخصیت، ۱۷ (۱) پیاپی ۳۲: ۲۴۸-۲۳۷.
۲۳. کیخانی، الهام (۱۳۹۲). تحلیل جامعه شناختی چالش های فرهنگی- اجتماعی شبکه های اجتماعی مجازی بر کاربران جوان در شهر اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان.
۲۴. گنجی، محمد؛ نیازی، محسن؛ ملک پور شهرکی، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی تأثیر اعتیاد به فناوری های نوین ارتباطی (اینترنت و ماهواره) بر ازهم گسیختگی خانواده در شهر کرد. نشریه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران. دوره ۴، شماره ۱.
۲۵. مدرسی، فریبا، زاهدیان، سیدحسین و هاشمی محمدآباد، نذیر (۱۳۹۳). میزان سازگاری زناشویی و کیفیت عشق در متقاضیان طلاق دارای سابقه خیانت زناشویی و فاقد سابقه خیانت زناشویی. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج (ارمغان دانش). دوره ۱۹، شماره ۱، صفحات ۸۹-۷۸.
۲۶. مولایی، محمدمهدی (۱۳۸۹). شبکه های اجتماعی فراتر از ابزارهای تکنولوژیکی.
۲۷. نوروزی، نعیمه؛ جلالی، شهریانو؛ بزازیان، سعیده (۱۴۰۰). رابطه بین ویژگی های شخصیتی و باورهای ارتباطی غیرمنطقی با وضعیت جنسی در زنان با سابقه خیانت زناشویی. مجله پیشرفت های نوین در علوم رفتاری، ۶ (۵۲): ۵۲-۶۶.
28. Baucom, D. H, Snyder, D. K, & Gordon, K. C. (2009). *Helping couples get past the affair: A Clinician's Guide*. New York: Guilford.
29. Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007), "Social network sites: definition, history, and scholarship", *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1): 210-230.
30. Brown, E. (2001). *Patterns of infidelity and their treatment*. New York: Brunner Mazel.
31. Collins, G. (1999), *The Impersonal God. Understanding and Interpreting the Trinity*. Paulist Press.
32. Cooper, A. (2002). *Sex and the Internet: A guidebook for clinicians*. New York: Brunner-Routledge.
33. Harley F, Willard CH. (2006) *Freedom of infidelity*. Translated by Hosseini and Aramneya. Tehran: Noandish; 2006. [In Persian]
34. Hertlein, K.M., Wetchler, J.L., & Piercy, F.P. (2005). *Infidelity*. *Journal of Couple & Relationship Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions*, 5-16.
35. Jeanfreau, M. M. (2009). *A qualitative study investigating the decision-making process of women's participation in marital infidelity*. Ph.D. Thesis of Family Studies and Human Services, Kansas State University, Manhattan.
36. Langer G, Arnet C, Sussman, D. (1996). *Primetime Live poll: American sex survey; 1996*.
37. McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2014). *Technoference: The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being*. *Psychology of Popular Media Culture*.
38. Neuman MG. (2008). *The truth about cheating: Why men stray and what you can do to prevent it*. New Jersey: John Wiley & sons; 2008.
39. Pittman, F.S. (1989), *Privatelles Infidelity and the betrayal of Intimacy*, New York & London: Norton & Company.
40. Shakeri S S, Shabani J, Aghamohammadian Sharbaf H, Aghili S M. *Mediating Role of Attitude towards Betrayal and Marital Conflict in Relation between Using Virtual Social Networks and Emotional Divorce*. *JCHR* 2019; 8 (4) :220-227. URL: <http://jhr.ssu.ac.ir/article-1-525-fa.html>
41. Siraj, A. S. (2018). *Impact of Internet Use on Social Capital: Testing Putnam's Theory of Time Displacement in Urban Pakistan*. *Journal of social media in Society*, 7(1), 456-468.
42. Stefano JD, Oala M. (2008). *Extramarital affairs: Basic considerations and essential tasks in clinical work*. *Journal of Counseling and Therapy for Couples and Families* 2008; 16(1):13-19
43. Stieglitz, J., Gurven, M., Kaplan, H., & Winking, J. (2012). *Infidelity, jealousy, and wife abuse among Tsimane forager-farmers: testing evolutionary hypotheses of marital conflict*. *Evolution and Human Behavior*, 33(5): 438-448.
44. Thompson, A. P. (1984). *Emotional and sexual components of extramarital relations*. *Journal of Marriage and the Family*: 35-42.
45. Zeitel-Bank, N., & Tat, U. (2014). *Social media and its effects on individuals and social systems*. *Journal Management, Knowledge, And Learning*.

Investigating the relationship between the use of virtual social networks and marital infidelity (Research case: married students of Islamic Azad University of Borujerd)

Bahareh Karimi Zand¹, Reza Behnodfar²

Abstract

The aim of the research was to investigate the relationship between the use of virtual social networks and marital infidelity. This research, in terms of purpose, is practical and in terms of implementation, it is part of survey research. The statistical population consisted of married students of Islamic Azad University of Borujerd city, 314 of whom were purposefully selected for the research sample. In order to collect information, a researcher-made questionnaire on the use of virtual social networks and marital infidelity was used by Karimi et al (2016). To check the validity and reliability of the questionnaire, content validity and Cronbach's alpha were used. The results of the research showed that between the use of virtual social networks with marital infidelity and all its dimensions (legitimizing infidelity, being seduced towards infidelity, normalizing of infidelity, sexual desires related to infidelity, social context and sensation seeking are effective on betrayal) there is a direct and significant relationship ($p < 0.05$). 18% of the variance of the marital infidelity variable was explained by the variable of the use of virtual social networks, and the variance of the dimension "excitement affecting infidelity" was explained more than other dimensions. Students used the Telegram social network more than other networks, followed by WhatsApp and Instagram.

Keywords: Marital infidelity, virtual social networks, sexuality, being seduced into infidelity, normalization of infidelity.

1 MA in Sociology, Azad Islamic university, Borujerd branch, Iran. (Author: karimizandbahareh@gmail.com)

2 Ph.D. in Sociology, Azad Islamic university, Borujerd branch, Iran.